

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen. Administratieadres: Drukkerij Kemink en Zoon, Over den Dom, Utrecht, Telefoon 11989.

Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V., Goes
Telef. No. 2424 — Postrekening No. 36000

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling. Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar. Advertentiën: 10 ct. p. mm. Losse nummers 20 ct.

INHOUD: Hoofdartikel: Ernstig verweer of propagandageschrift — Uit de schrijft: De Crisis der Zelfverlossing — Kerkelijk leven: De Kamper studenten en hun Corps „Fides”; Scheldwoord of typeerend woord; Aan de kerkeraden van de Ger. Kerken, vrijgem. naar art. 31 D.K.O. in Ned.; Zich „laten” schorsen; Het kerkrecht „kent” de schorsingen van den laatsten tijd niet; De adviseur van Polisy (1581) en die van Utrecht (1943); Van de „Synode”; Een stem uit Haren; Wie helpt? Het jongste grappe; Prof. Grosheide als schriftuitlegger — Uit het politieke en sociale leven: Democratie en Dictatuur — Groninger Brieven — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

ERNSTIG VERWEER OF PROPAGANDAGESCHRIFT?

(Naar aanleiding van Prof. den Hartogh's brochure „In de lijn der afscheiding”).

Daar circuleert momenteel in het Groningerland een brochure van de hand van Prof. den Hartogh van Kampen (het synodale dan). Het schijnt, dat deze brochure niet in den handel is, maar slechts verspreid wordt uit propagandistische overwegingen. Overigens draagt zij het onverdrachte merkteken van den uitgever, den heer Niemeijer van Groningen. Het schijnt al verder, dat deze brochure ongeveer gelijk is aan de redevoeringen waarmede Prof. den Hartogh vlak vóór de bevrijding het Groningerland doorkruiste en waarover toen reeds de merkwaardigste verslagen de ronde deden. Wij herinneren b.v. aan het verslag, dat de heer Roorda gaf van één van die toespraken, gehouden in de Geref. Kerk te Niezijl.

Het is een allermerkwaardigst geschrift, deze brochure. Vooreerst al om den stijl, waarin dit geschrift is geschreven. Men vraagt zich af in welken geestestoestand de schrijver was, toen hij de pen opnam. In een opgewonden, hoogdravenden stijl, hier en daar bijna geëxalteerd, wordt hier te keer gegaan tegen de vrijgemaakten, alsof het de schriklijkste ketters zijn ter wereld. Is dit het betoog van een man, die zeker van zijn zaak is en die nu met argumenten broederlijk zijn tegenstanders gaat weerleggen? Of is dit een propagandageschrift van het slechtste allooi? En slechts er op berekend om de goegemeente op het gemoed te werken en toch maar terug te brengen van de daad der vrijmaking? Ja, men vraagt zich wel af: is dit wel Prof. den Hartogh, zooals wij hem vroeger kenden? De professor, dien wij als leermeester hoogachtten en waardeerden. Die ons liefde en enthousiasme bijbracht voor zijn vak, het mooie vak van de geschiedenis van Christus' Kerk. Wij herkennen dien Professor den Hartogh niet uit dit geschrift. En al valt het ons moeilijk onzen hooggeachten leermeester te bestrijden, wij moeten dat doen, om der wille van Gods zaak, welke hiermee gemoeid is.

Dit geschrift bedoelt te zijn een pleidooi voor het werk van de laatste twee Synoden en hun besluiten. Dat is het goed recht van den schrijver. Het is eveneens zijn goed recht om een pleidooi hiervoor te leveren, dat het werk van die Synoden ligt in de lijn van wat de vaders der Afscheiding hebben geschreven en besloten. Maar daarmede nam de schrijver de zware plicht op zich om een historisch bewijs te leveren. Om als historicus ons te overtuigen met historisch bewijsmateriaal, dat, wat hij betoogen wil, inderdaad waar is. Daarmede nam hij op zich den plicht ons te schetsen den strijd die

rondom 1905 is gevoerd en ook al eerder, in de oude Christelijke Gereformeerde Kerk. Daarmede nam hij bovenal de verplichting op zich, om een historisch-dogmatische weerlegging te geven van het boekje „Rondom 1905” van de heeren Dam, Holwerda en Veenhof. Dat is de wetenschappelijke achtergrond van dit geschrift. In „Rondom 1905” is de strijd rond en vóór 1905 met een overvloed van bewijsmateriaal geschetst en is daarop een bepaalde visie gegeven. Deze, dat die strijd ging tusschen de theologie van Dr Kuyper enerzijds en die van mannen als Lindeboom, Bos en anderen anderzijds. Met Bavinck min of meer als tusschenfiguur. Kuyper, die leerde, dat de doop verzegeling is van inwendige aanwezigheid en derhalve bediend wordt op grond van veronderstelde wedergeboorte en Lindeboom cum suis, die leerde, dat de doop de verzegeling is van de belofte van het Evangelie en bediend wordt op grond van het bevel en de belofte Gods. Voorts is in „Rondom 1905” aangetoond, dat de huidige Synodebesluiten de leer van Kuyper tot bindende kerkleer hebben verheven en de leer van „oud-A” vandaag uitsluiten. Dat is heel in het kort de gedachtegang van „Rondom 1905”.

Wat hadden wij nu van Professor den Hartogh verwacht?

Dit, dat hij dat betoog van „Rondom 1905” had ontzenuwd. Dat hij had aangetoond, dat de strijd van Lindeboom cum suis over andere dingen ging. Dit, en dat is zeer belangrijk en daarmede zou hij ons op zijn standpunt een grooten dienst hebben bewezen, dat de besluiten en beschouwingen van de laatste twee Synoden, niet de leer van Kuyper hebben vastgelegd en wel ruimte laten voor „oud-A”. De hooggeleerde schrijver kent „Rondom 1905” heel goed. Dat bemerkt de opmerkzame lezer wel, hij heeft het trouwens het vorige jaar ter Synode bestreden. Maar wie mocht denken, dat hij nu in dit geschrift het tegenbetoog zal vinden, die vergist zich.

In plaats daarvan vindt hij een aaneenrijging van citaten en citaatjes. Hier een greep en daar een greep. Geen doorlopende gedachtegang van de mannen die geciteerd worden. Geen duidelijke aanwijzing van de innerlijke samenhang van hun theologie. Geen schets van den achtergrond van hun uitspraken in historisch verband. O, neen. Maar citaten, hier een en daar een. Volstrekt onwetenschappelijk. Dat maakt het lezen van dit geschrift zoo vermoeiend en onvruchtbaar.

Ds Holwerda heeft in „Rondom 1905” prachtig aangetoond, dat het op zich zelf nog niets zegt, als men b.v. van Ds T. Bos een aanhaling vindt in Kuyperiaanschen geest. Omdat hij zich meermalen verstrikt in diens gedachtegang en daardoor van zijn eigen doorlopende voorstelling van zaken inzake sacrament en doop afweek. Dat was bewijs. Als Prof. den Hartogh nu overtuigd is, dat Ds Holwerda, Bos verkeerd ziet, laat hij daar dan zijn tegenbewijs tegenover stellen. Laat hij dan aantoonen dat Bos' Kuyperiaansche uitdrukkingen hier en daar zich wel verdragen met zijn doorlopende gedachtenlijn. Wat vinden we in plaats daarvan? Deze, uit wentenschappelijk oogpunt haast belachelijke opmerking: „De voorstelling van „bezwaarde” zijde wel gegeven, alsof Ds Bos, toen hij deze dingen schreef, zichzelf niet was, maar in den ban van de betooverende uiteenzettingen van den grooten Kuyper was

geraakt, door hem tijdelijk was gebiologeerd, moet als krenkend voor den nuchteren, zelfstandigen dienaar des Woords worden verworpen” (Pag. 9). Zie, zoo'n weerlegging van het welgefundeerde betoog van Holwerda is wel geschikt indruk te maken op eenvoudige menschen die Holwerda nooit hebben gelezen. Maar voor wie verder ziet, is het slechts een openbaring van wetenschappelijke zwakheid.

Nog een voorbeeld hoe het geven van een enkel citaat een geheel verkeerd indruk kan geven omtrent den gedachtegang van den geciteerden auteur. Op pag. 28 zal de schrijver een onverdacht getuige citeren, n.l. Ds J. G. Woelderink. Deze schreef inzake 1905: „De beschuldiging, als zou in de Gereformeerde Kerken den menschen geleerd worden hun hope voor de eeuwigheid te bouwen op een veronderstelde wedergeboorte, berust in elk geval niet op een uitspraak der Synode, ja is daarmede in strijd.” Nu schreef Ds Woelderink dit ver vóór 1942, vóór de bindendverklaring, vóór Toelichting en Praeadvies. Maar de professor verzuimt te citeren wat er bij Woelderink onmiddellijk op volgt: „Toch is er in deze uitspraak der Synode iets onduidelijks; we stooten hier op enkele vrouwen, die niet glad te strijken zijn. Wat verstaat de Synode nu onder het geheiligd zijn in Christus? Wanneer gezegd wordt, dat volgens de belijdenis onzer Kerken het zaad des verbonds krachtens de belofte Gods te houden is voor wedergeboren en in Christus geheiligd, lijkt 't toch alleszins waarschijnlijk, dat wedergeboorte en heiliging in Christus synonieme uitdrukkingen zijn. Maar indien dat zoo is (en 1942 heeft ontwijfelbaar uitgewezen, dat het nu zoo gezien moet worden R.H.B.) moet men evenals in de 18de eeuw, de eerste (doop)vraag weer gaan verwringen. . . . m.a.w. men moet de vraag zoo lezen, alsof den ouders gevraagd werd, of zij onderstellen, dat hun kinderen wedergeboren zijn”. (pag. 192 van „Ons Doopsformulier”). Waarom heeft de hoogleeraar dit niet geciteerd? En zoo zou men bij vele citaten die hij aanvoert kunnen doen. Wat heb ik aan een uit zijn verband gerukte uitspraak van deze of gene, als ik niets weet van zijn tijd en zijn gedachtegang en van de beteekenis der door hem gebruikte termen? Zoo schrijft men toch waarlijk geen kerkgeschiedenis. Al is men dan hoogleeraar in dat vak.

Nog een ander voorbeeld. In „Rondom 1905” is met een keur van bewijzen aangetoond, dat Helenius de Cock, lange jaren de dogmaticus van Kampen, er niet aan dacht te leeren, dat de doop verzegeling is van inwendige genade, maar van de belofte des Evangelies. Uit zijn school kwamen Lindeboom voort en Bos en Littooy en vele anderen. Zijn onderwijs zette op hun denken een diepen stempel. Hoe wordt door Prof. den Hartogh, die er zoo graag op bogen mag, dat hij uit een afgescheiden geslacht stamt, deze getuige terzijde geschoven! Men luistert: „Ook Helenius de Cock, die tientallen jaren aan de Theologische School doceerde, ging wel een anderen kant uit, volgde meer de verwaterde vaderlandsche Theologie van de 18de eeuw. Maar het is een vergrijp aan de historische waarheid, om hem, die tot een jongere generatie der Afscheiden behoorde, die onder de eerste docenten de eenige was zonder academische opleiding, als den tegenwoordiger der Afscheiden naar voren te schuiven. . . .” (Pag. 12). Ja, ja, en